

References:

1. Baranova, T.A. (2011). *Mnogomernye statisticheskie metody. Korreljacionnyj analiz. Metodicheskie ukazanija* [Multidimensional statistical methods. The correlation analysis. HOWTO], Ivanovo, 40 p. (in Russ.).
2. Derbejtsev, V.D., Serdiuk, O.A. (2010). *Synerhetychni ta ekonofizychni metody doslidzhennia dynamichnykh ta strukturnykh kharakterystyk ekonomichnykh system* [Synergetics econoic methods dozen dynamic one of the characteristics economic systems]. Brama Ukrainy, Cherkasy, 287 p. (in Ukr.).
3. Kolesnik, V.I. (2007). *Statystychnе zabezpechennia rehional'noho upravlinnia* [Statisticne zabezpechennya regional management]. DP «Inform.-analit. Ahentstvo», Kyiv, 475 p. (in Ukr.).
4. Opria, A.T. (2010). Methodological foundations of the use of statistical methods in economic research: ideas, searches, solutions. *Visnyk Poltav's'koi derzhavnoi ahrarnoi akademii [Bulletin of Poltava state agrarian Academy]*, vol. 1, pp. 172-178 (in Ukr.).
5. Opria, A.T. (2010). Methodological features of the use of the dispersion method in the analysis and study of economic phenomena and processes: possibilities and limitations. *Visnyk Poltav's'koi derzhavnoi ahrarnoi akademii [Bulletin of Poltava state agrarian Academy]*, vol. 4, pp. 157-162 (in Ukr.).
6. Pshenychnyj, O.Yu. (2013). Analysis of research methods of statistical processes and their possible applications to forecasting the development. *Naukovyj visnyk Chernivets'koho universytetu [Scientific Herald of Chernivtsi University]*, vol. 1, pp.92-97 (in Ukr.).
7. Tsal-Tsalko, Yu.S. (2013). A statistical study of the influence of factors on financial performance of enterprises. *Statystyka Ukrainy [Statistics of Ukraine]*, vol. 4, pp.75-81 (in Ukr.).
8. Shut', O. (2012). Theoretical and methodological aspects of statistical research. *Zbirnyk naukovykh prats' DETUT [Collection of scientific works GETOT]*, vol. 21, pp.305-311 (in Ukr.).

УДК 657:336.226.1

Л. Г. Столяр, к.е.н.,

Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ,
м. Чернівці

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК

Анотація

У статті розглядаються етапи становлення та розвитку податку на прибуток в Україні. Питання оподаткування прибутку завжди хвилювало як суб'єктів господарювання, так і державу в особі фіскальних органів. Також проблемам оподаткування присвячено багато праць науковців, економістів. У статті охарактеризовано об'єкт оподаткування, ставки податку, методику визначення податку на прибуток в сучасних умовах господарювання. В роботі проведено аналіз змін, які відбувались в системі оподаткування з 1991 року і по сьогодні. Крім того, досліджено, як змінювався податковий облік в Україні та які здійснювались заходи для об'єднання його з бухгалтерським обліком. Визначено особливості формування різниць при визначенні об'єкта оподаткування. Досліджено останні зміни в законодавстві щодо розвитку нової системи оподаткування виведеного капіталу.

Ключові слова: прибуток, податок на прибуток, валові доходи, валові витрати, фінансовий результат до оподаткування, різниці, амортизація, основні засоби.

ОСОБЕННОСТИ УЧЕТА НАЛОГА НА ПРИБЫЛЬ

Аннотация

В статье рассматриваются этапы становления и развития налога на прибыль в Украине. Вопросы налогообложения прибыли всегда волновало как субъектов хозяйствования, так и государство в лице фискальных органов. Также проблемам налогообложения посвящено много работ ученых, экономистов. В статье охарактеризованы объект налогообложения, ставки налога, методика определения налога на прибыль в современных условиях хозяйствования. В работе проведен анализ изменений, которые происходили в системе налогообложения с 1991 года и по сегодняшний день. Кроме того, исследовано, как менялся налоговый учет в Украине и какие мероприятия осуществлялись для объединения его с бухгалтерским учетом. Определены особенности формирования разниц при определении объекта налогообложения. Исследованы последние изменения в законодательстве по развитию новой системы налогообложения выведенного капитала.

Ключевые слова: прибыль, налог на прибыль, валовые доходы, валовые расходы, финансовый результат до налогообложения, разницы, амортизация, основные средства.

Постановка проблеми. Питання оподаткування прибутку завжди хвилювало та хвилює суб'єктів господарювання та державу в особі Державної фіскальної служби України. Для суб'єктів господарювання важливо досягти своєї мети діяльності – отримати прибуток, а з нього, відповідно, сплатити податок на прибуток. Але як розрахувати прибуток? За якими нормами та правилами, якщо вони змінюються щорічно? Держава, дотримуючись принципу фіскальної достатності, встановлює розмір податків та зборів, щоб забезпечити збалансованість бюджету, його видатки. Крім того, нормативно-правовими актами Державна фіскальна служба визначає певні обмеження для формування фінансового результату, визнання витрат, «вимагає» авансові внески з податку на прибуток, зокрема і в грудні 2016 р., коли підприємства ще достеменно не знали, чи отримають прибуток взагалі за даний звітний період. У 2015 році, згідно з Законом №71-VIII, у січні-грудні платники були зобов'язані сплачувати щомісячні авансові внески з податку на прибуток підприємств у розмірі не менше 1/12 нарахованої суми податку на прибуток підприємств за 2014 звітний (податковий) рік. І підприємства платили. Крім того, нормами законодавчих актів встановлюються різні звітні періоди для суб'єктів господарювання, хтось звітується за рік, а хтось щоквартально, і відповідно зі сплатою податкового зобов'язання з податку на прибуток. Все це призводить до зменшення конкурентоспроможності підприємств ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам оподаткування прибутку підприємства присвячені праці П. М. Гарасим, Т. М. Горова, О. В. Грицина, О. С. Гусакова, О. М. Десятник, Г. П. Журавель, Ю. Б. Іванов, Н. О. Ільєнко, А. І. Крисоватий, О. В. Олійник, С. М. Онисько, В. М. Сердюк, Н. М. Ткаченко, І. М. Тофан, П. Я. Хомин, І. Д. Якушик та інші. Науковці вивчають позитивні та негативні зміни у законодавстві, доцільність та ефективність змін та їх запровадження. Більшість фахівців виходить із того, що саме досвід європейських країн має стати основою для розбудови вітчизняної податкової системи.

Серед прямих податків безперечно основним для підприємств в Україні як з фіскальної, так і з регулюючої точки зору є податок на прибуток підприємств. За даними Міністерства фінансів України, надходження до бюджету від податку на прибуток у 2016 р. склали 54,3 млрд. грн., проте, якщо порівнювати з ПДВ та акцизним податком, це дуже мало – 235,5 млрд. грн. та 90,1 млрд. грн. відповідно [1]. Оподаткування прибутку підприємств в Україні має свої особливості та недоліки, зокрема: відсутність рівних умов оподаткування юридичних осіб, застосування спрощеної системи оподаткування, постійні зміни в законодавстві. Все це визначає, що питання обліку і звітності з податку на прибуток цікаве для подальших досліджень та проведення науково-практичних дискусій.

Метою досліджень є визначення сутності податку на прибуток, особливостей його справляння суб'єктами господарювання.

Виклад основного матеріалу. Податок на прибуток підприємств – це прямий податок, що стягується з прибутку організації (підприємства, банку, страхової компанії) [2]. Слід зауважити, що основним нормативним документом, який регулює порядок оподаткування прибутку підприємств виступає Податковий кодекс України, введений в дію в 2011 р. Проте в Кодексі ми не знайдемо визначення жодного податку та збору.

Податок на прибуток підприємств в Україні діяв ще до введення Податкового кодексу, він введений у 1991 р. нормами Закону України «Про систему оподаткування». З 1992 по 1994 рр. стягувався податок на дохід підприємств, а з 1995 р. знову перейшли до оподаткування прибутку, відповідно до норм Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств» №334 від 28.12.1994 р.

Досвід України у створенні системи оподаткування прибутку свідчить про брак чіткої державної концепції податкової політики. Протягом 1991-1997 рр. неодноразово змінювався об'єкт оподаткування. У цей період об'єктами оподаткування послідовно були:

ОБЛІК, АНАЛІЗ, АУДИТ

1991 р. – прибуток;

1992 р. – валовий дохід;

1993 р. (перший квартал) – прибуток; 1993 (з другого кварталу) – 1994 рр. – валовий дохід;

1995-1997 рр. (до 1 липня) – прибуток що визначався коригуванням балансового прибутку;

з 1 липня 1997 р. – прибуток, що визначається через коригування валового доходу, валових витрат платника податку, а також нарахованих амортизаційних відрахувань.

У 2011 р., з введенням Податкового кодексу України, змінився об'єкт оподаткування: прибуток із джерелом походження з України та за її межами, який визначається шляхом зменшення суми доходів звітного періоду, на собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг та суму інших витрат звітного податкового періоду.

Постійна зміна об'єкта оподаткування призвела до того, що на підприємствах вели два види обліку: бухгалтерський та податковий, що значно ускладнило життя бухгалтерів. Зміни в законодавстві призвели до того, що важливішим ставав податковий облік. За даними бухгалтерського обліку неможливо було визначити об'єкт оподаткування для жодного податку чи збору. Крім того, за неналежне ведення податкового обліку накладались значні штрафи. Та поступово два види обліку звели в один. У 2015 р. зміни до Податкового кодексу привели до того, що об'єкт оподаткування податком на прибуток формується в системі бухгалтерського обліку.

Об'єктом оподаткування є: прибуток із джерелом походження з України та за її межами, який визначається шляхом коригування (збільшення або зменшення) фінансового результату до оподаткування (прибутку або збитку), визначеного у фінансовій звітності підприємства відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності, на різниці, які виникають відповідно до положень ПКУ [3].

Для платників податку, у яких річний дохід від будь-якої діяльності, визначений за правилами бухгалтерського обліку, за останній річний звітний (податковий) період не перевищує двадцяти мільйонів гривень, об'єкт оподаткування може визначатися без коригування фінансового результату до оподаткування на усі різниці. Фінансовий результат до оподаткування в рядку 2290 (прибуток) або рядку 2295 (збиток) Звіту про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) коригується на різниці:

✓ амортизаційні;

- ✓ резервів / забезпечень;
- ✓ фінансових та інших операцій.

Відповідно до п. 44.2 ст. 44 ПКУ, для обрахунку об'єкта оподаткування платник податку на прибуток використовує дані бухгалтерського обліку та фінансової звітності щодо доходів, витрат та фінансового результату до оподаткування.

Зокрема, п. 44.1 ст. 44 ПКУ визначено, що для цілей оподаткування платники податку зобов'язані вести облік доходів, витрат та інших показників, пов'язаних з визначенням об'єктів оподаткування та/або податкових зобов'язань, на підставі первинних документів, реєстрів бухгалтерського обліку, фінансової звітності, інших документів, пов'язаних з обчисленням та сплатою податків і зборів, ведення яких передбачено законодавством [3].

Платникам податків забороняється формування показників податкової звітності, митних декларацій на підставі даних, не підтверджених документами. Підставою для бухгалтерського обліку господарських операцій є первинні документи, які фіксують факти здійснення господарських операцій. Первинні документи повинні бути складені під час здійснення господарської операції, а якщо це неможливо – безпосередньо після її закінчення.

Тобто, запроваджена класична європейська модель податку на прибуток. Об'єкт оподаткування повинен розраховуватись на підставі даних фінансової звітності платника податків, у зв'язку із чим податковим органам надано право проводити перевірку правильності ведення бухгалтерського обліку для податкових цілей.

Аналітики зазначають, що класична європейська модель оподаткування прибутку підприємств є найпоширенішою серед країн ЄС, більшість з яких входять до Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) [4].

Слід акцентувати, що 25 жовтня 2016 р. Національна рада реформ затвердила запровадження податку на виведений капітал замість чинного податку на прибуток із 1 січня 2018 р. Проектом передбачено заміну податку на прибуток податком на виведений капітал. Зокрема, об'єктом обкладення нового податку будуть операції, які призводять до вилучення (у т.ч. шляхом їх недоотримання) коштів, товарів (у т.ч. необоротних активів) із господарської діяльності платника податку, що здійснюється на території України [5].

Крім постійних змін об'єкта оподаткування, фіскали не забували і про розмір ставки податку на прибуток. З початку свого існування податок на прибуток стягувався у розмірі 25%. З 1 квітня по 31 грудня 2011 р. ставка дорівнювала 23 відсотки. З 1 січня по 31 грудня 2012 р. ставка складала

---

21 відсоток, з 1 січня по 31 грудня 2013 р. – 19 відсотків. З 1 січня 2014 р. і по сьогодні ставка податку на прибуток становить 18 відсотків.

З 1 січня 2015 р. прикінцевими положеннями ПКУ планувалось зменшити ставку до 17 відсотків та з 1 січня 2016 р. до 16 відсотків. Це не відбулось і ставка залишилась на рівні 2014 р.

Отже, процес реформування податку на прибуток підприємств, який розпочався в 2011 р. із введенням в дію Податкового кодексу України, із задекларованим наближенням податкового та бухгалтерського обліку і поступовим зниженням ставки податку, перетворився у чергове «щось на зразок». Це навіть прослідковується в «чергових» змінах до Податкового кодексу, які почали діяти з 2017 р. Введено додаткові обмеження на деякі витрати, що зменшують оподатковуваний прибуток, уточнено порядок обліку податкових різниць, що пов'язані з невиробничими основними засобами та нематеріальними активами. Раніше результати операцій з цими активами не впливали на коригування фінансового результату до оподаткування, а тепер будуть впливати і, відповідно, збільшувати об'єкт оподаткування.

Сучасна система оподаткування спотворює прибуток, він викривляється, оскільки сама податкова система України змушує платників податків вишукувати шляхи зменшення податку на прибуток, через зменшення прибутку загалом, що призводить до приховування прибутку не тільки від податкових органів, а й від власників, і не відображає реальний фінансовий стан підприємств для потенційних інвесторів.

Висновки. Отже, наведені вищі недоліки системи оподаткування податком на прибуток підприємств в Україні визначають її як потужний механізм фіскального тиску на сумлінних платників податку. Як наслідок, сутність податку на прибуток викривлена, він не є «справедливим» відповідно до принципу оподаткування, а фіскальна ефективність податку досить низка.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Міністерства фінансів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.facebook.com/minfin.gov.ua/>.
2. Офіційний сайт Вікіпедії [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/Податок_на_прибуток_підприємств.
3. Податковий кодекс України (з наступними змінами і доповненнями). Прийнятий Верховною Радою України від 02.12.2010 р. №2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
4. Тапунова І. Трансформація податку на прибуток підприємств у податок на виведений капітал [Електронний ресурс] / Тапунова І. – Режим доступу : <http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/28909.pdf>.
5. Податок на виведений капітал планують увести з 2018 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.interbuh.com.ua/ua/documents/onenews/102279>.

Liudmyla Stoliar, Candidate of Economic Sciences,
Chernivtsi Institute of Trade and Economics of KNUTE,
Chernivtsi

FEATURES OF TAX ACCOUNTING PROFIT

Summary

Stages of formation and development of income tax in Ukraine are under the consideration. Taxation is always worried as profit entities and the state in the face of fiscal authorities. The issue of taxation of profits has always been worried both by economic entities and by the state in the face of fiscal authorities. Accordingly, the article describes the object of taxation, the tax rate method for determining the income tax in the current economic conditions. The paper analyzes the changes that have occurred in the tax system from 1991 to the present day. Also studied how changing tax registration in Ukraine and what measures were made to merge it with the accounting. The features of the formation of differences in determining the object of taxation. Studied recent changes in legislation to develop a new system of taxation of capital derived.

Keywords: income, income tax, gross income, deductible expenses, the financial result in taxation differences, depreciation, fixed assets.

References:

1. The official website of the Ministry of Finance. Available at: <https://www.facebook.com/minfin.gov.ua/>.
2. The official website of Wikipedia. Available at: https://uk.wikipedia.org/wiki/Addion_nat_profit_enterprises.
3. *Tax Code of Ukraine (with subsequent amendments and supplements)*. Adopted by the Verkhovna Rada of Ukraine on 02.12.2010. No. 2755-VI. Available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
4. Taptunova, I. Transformation of the corporate profit tax into the tax on the withdrawn capital. Available at: <http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/28909.pdf>.
5. The tax on the withdrawn capital is planned to be introduced from 2018. Available at: <http://www.interbuh.com.ua/ua/documents/onenews/102279>.

УДК 658.012.12

А. А. Чаплінська, асистент,

М. П. Андрухів,

Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ,
м. Чернівці

ЗНАЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИ ПРОВЕДЕННІ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ

Анотація

У статті визначено роль економічного аналізу при прийнятті управлінських рішень. Розкрито значення інформаційного забезпечення економічного аналізу. Визначено місце